

ŽENIJNÉ UČILIŠTE ČS. ARMÁDY 1920 – 1972 (Náčrt vývoja)

EUDOVÍT J A N Č O

JANČO, E.: The Engineer Training Institution of the Czechoslovak Army 1920 – 1972. (Development Outline). *Vojenská história*, 8, 3, 2004, pp 113 – 123, Bratislava.

The published material deals with dislocation, organisational and personal development of the Engineer Training Institution during its existence. At the same time it approaches the content aspect and material provision of preparation of commanding and technical personnel of engineer troops in this institution as well as the place in the system of the military education of the Czechoslovak Army. The paper represents a certain synthesis of so far published facts that the author extended with his own pieces of knowledge as the former graduate and later the member of the commanding corps of the Engineer Training Institution.

Military History. Czechoslovakia. Engineer Training Institution. 1920 – 1972.

Výsledkom dlhoročného úsilia českého a slovenského národa bol vznik Československej republiky dňa 28. októbra 1918. Hneď po jej zrode – po ustanovení Národného zhromaždenia ČSR, voľbe prezidenta a menovaní vlády, sa 15. novembra zriadilo Ministerstvo národnej obrany (MNO), na čele s Václavom Klobáčom – začala sa formovať československá branná moc. Úlohou ministerstva bolo budovanie a organizovanie branných síl, skvalitňovanie ich bojovej pripravenosti a zabezpečenie obranyschopnosti mladej republiky.

Ozbrojené sily sa začali budovať z čs. légii vo Francúzsku, Taliansku, neskôr v Rusku, plukov, vracajúcich sa z frontov, ako aj z domácich dobrovoľníckych jednotiek. Potrebný bol dôstojnícky zbor, ktorý sa vytváral z domácich aktívnych, aj záložných dôstojníkov, slúžiacich v bývalej c. a k. rakúsko-uhorskej armáde, ako aj dôstojníkov čs. légii. Naliehavou otázkou sa stalo budovanie čs. vojenského školstva, ktorého základná štruktúra sa vytvorila v 20. rokoch pod priamym vplyvom francúzskej vojenskej misie a zostala bez podstatných zmien až do roku 1938. Vojenské školy sa delili na *vysoké* (Vysoká škola válečná a Vysoká škola intendantská v Prahe), *vyššie* (Vojenská akadémia v Hraniciach na Morave pre aktívnych dôstojníkov), *stredné* (pre dôstojníkov zbraní a služieb v zálohe) a *nižšie* (pre rotmajstrov zbraní a služieb z povolania), ako aj škola leteckého dorastu a vojenské reálne gymnáziá v Moravskej Třebovej (1935) a Hraniciach (1936) ako *přípravné* školy.¹

V roku 1920 vznikla Vojenská akadémia v Hraniciach na Morave, pripravujúca dôstojníkov pre celú armádu, ktorej štúdium trvalo dva roky (prvý rok v Hraniciach, druhý rok v aplikačnej škole – škole jednotlivých druhov vojsk a služieb) a stačilo na výkon funkcie veliteľa roty. Poslucháčom sa hovorilo „akademici“, vyradovaní boli v hodnosti poručíkov, a kým boli zaradení do útvarov, museli ešte prejsť aplikačným kurzom. Začiatkom 20. rokov vznikli aj ďalšie školy.²

Výnosom MNO č. j. 340.775/žen zo dňa 2. októbra 1920 bolo vydané nariadenie vytvoriť „*Důstojnickou školu čs. ženijního vojska v Litoměřicích*“ s úlohou vycvičiť brancov na sub-

¹KRIVÁ, A. – HRONSKÝ, M. – ČAPLOVIČ, M.: Vojenské dejiny Slovenska IV. Bratislava : MO SR, 1996, s. 148, 149.

²Delostrelecká inštruktážna škola v Olomouci, Odborná vozatajská (povoznícka) škola v Bratislave, Ženijná škola v Litoměřiciach, Železničná škola v Pardubiciach, Vzduchoplavebné učilište v Chebe a i.

alterných (podriadených, striedajúcich) aktívnych i záložných dôstojníkov ženijného vojska.³ Vo výnose sa ďalej stanovilo: „Zároveň cvičiť dôstojníkov, ktorí majú byť neskôr pridelení pre stavebnú službu a stavebno-správnú službu. Určitá časť poslucháčov bude každoročne aktívovaná, ostatní budú preložení do zálohy. Kurz trvá vzhľadom na branný zákon 14 mesiacov (prezenčná služba trvala 14 mesiacov – poznámka L. J.). Poslucháči sú v teoreticko-praktickom kurze určení na vojenský výcvik a nesmú byť určovaní na zvláštne služby ani na strážnu službu. Absolventi kurzu si musia osvojiť všeobecné vojenské povinnosti, najdôležitejšie o mostových súpravách a ich použití, základy o zbraniach a strelbe, ako aj o organizácii ženijnej služby v mieri i vo vojne. Poslucháči sa školia vojensky a vojensko-technicky tak, aby nadobudli vedomosti potrebné pre službu u ženijnej roty. Najdôležitejší je praktický výcvik aj v zimných mesiacoch, teóriu čo najviac obmedziť. Na výcvik sa určuje každodenne 8 hodín, cez sviatky po 2 hodiny dopoludnia, nedele ostávajú voľné.“

Osnova vyučovania bola stanovená takto:

- A.) *Vojenské predmety*: Služobný poriadok, Cvičebný poriadok pechoty (vrátane ochrany proti plynom), Poľný poriadok, Taktika, Organizácia armády a žen. vojska, Dejiny svetovej vojny; čs. légii; čs. vojenstva, Vojenský zemepis, Prehľad vojenskotechnickej služby, Náuka o zbrani a strelbe; strelby z pušky a pištole, Vojenská administratíva; vojenské písomné práce; o mobilizácii, Zdravotníctvo.
- B.) *Vojensko-technické predmety*: Meračstvo, Vytýčenie ciest; úzkokolajných dráh; vodovodov..., Použitie vojenských máp a vyhotovenie náčrtu terénu, Vodná služba, vrátane stavby mostov, Pozemná služba, vrátane podkopového boja, Trhaviny (traskaviny) pre vojensko-technické účely.
- C.) *Osvetová a telesná výchova*: Osvetová výchova podľa predpisu Vých-I, Telocvik, Šerm bajonetom a šablou.

Vo vestníku sa ďalej uvádzalo, že na konci kurzu sa poslucháči podrobili komisionálnej skúške, ktorá sa klasifikovala známami: veľmi dobre – 4, dobre – 3, dostatočne – 2, nedostatočne – 1, slabo – 0. Počas celého štúdia sa na škole viedla klasifikačná listina. Poslucháči, ktorí sa mravne a vojensky zvlášť osvedčili, mohli byť veliteľom školy povýšení na desiatnikov (najviac 25). Škola sa rozpúšťala koncom júla, poslucháči sa prideliť na službu v rotách a v decembri sa robili záverečné skúšky. Komisia rozhodovala, kto je schopný na službu subalterných dôstojníkov v ženijnom vojsku a určovala poradie poslucháčov. Poslucháči si mohli podať písomné žiadosti na aktivovanie, o ktorých rozhodovalo MNO. Na prechodnú dobu (8 mesiacov, neskôr 4 mesiace) sa poslucháči Dôstojníckej školy čs. ženijného vojska prideliť na službu ženijným plukom.

Za veliteľa školy bol ustanovený pplk. Otto Berger, ktorý spolu so štyrmi dôstojníkmi začal začiatkom novembra 1920 s organizáciou školy a prípravnými prácami.⁴ Podľa vyjadrenia veliteľa školy na otázku: „Z čoho vlastne pozostávala novozriadená dôstojnícka škola ženijného vojska?“, by musel dať odpoveď: „Z veliteľa, niekoľkých dôstojníkov a polhárku papiera.“

Škola mala okrem veliteľa aj pobočníka, ženijného dôstojníka, rotmajstra, účtovníka-pod-dôstojníka, kresliča, pisárku, stálych a externých učiteľov, príkazníkov, obuvníkov, kuchárov a krajčírov. Školská rota mala tri triedy po 40 – 50 poslucháčov. 14-mesačný výcvik na dôstojníka bol určený podľa *smernice k nariadeniu MNO*. Veliteľ školy mal právomoc veliteľa práporu. Škola podliehala MNO prostredníctvom veliteľstva 3. pešej divízie v Litoměřiciach, Zemského vojenského veliteľstva (ZVV) v Prahe a Ženijného inšpektorátu. Bo-

³Deset let Ženijního učiliště v Litoměřicích, Památník Ženijního učiliště v Litoměřicích. Vydalo Ženijní učiliště k výročí desiateletého trvání ústavu v červnu 1931, s. 24.

⁴Tamže, s. 26.

la umiestnená na II. poschodí budovy 3. pešej divízie. Vyučovanie sa slávnostne začalo 4. 2. 1921 so 60 frekventantmi. Prehliadku školy vykonal 9. 3. 1921 veliteľ ZVV v Prahe generál Jan Syrový.⁵

Nariadením MNO č. 428.999/1921 sa dovtedajšia Dôstojnícka škola čs. ženijného vojska dňom 26. septembra 1921 premenovala na ústav s názvom „Čs. ženijné učiliště Litoměřice“ (ŽU).⁶

Vo vecnom vestníku č. 50 z roku 1921, k č. j. 428.999/žen (podpísaný za ministra pplk. ruských légii inž. Nosál v. r. v zastúpení prednostu odboru technického a dopravného MNO) bolo uverejnené:

„Ženijné učiliště vychováva dôstojníkov z povolania, záložných dôstojníkov a rotmajstrov z povolania ženijného vojska. ŽU sa skladá:

- 1) z veliteľstva ústavu s pomocnou rotou a hospodárskou správou,
- 2) z dôstojníckej školy ženijného vojska,
- 3) z aplikačnej školy dôstojníkov ženijného vojska z povolania,
- 4) zo školy pre výchovu poddôstojníkov ženijného vojska z povolania,
- 5) z cvičného kurzu pre pozemnú službu ženijného vojska,
- 6) z cvičného kurzu pre vodnú službu ženijného vojska.

V dôstojníckej škole sa vychovávajú vojaci na záložných dôstojníkov ženijného vojska, ako aj dôstojníci stavebnej služby. Aplikačná škola vychováva vojenských akademikov po ukončení 1. ročníka, alebo dôstojníckych čakateľov na dôstojníkov z povolania, ktorí prešli školou na dôstojníkov z povolania. V poddôstojníckej škole sa vychovávajú poddôstojníci z povolania žen. vojska. Cvičné kurzy pre pozemnú a vodnú službu majú za úlohu praktický výcvik dôstojníkov, rotmajstrov a mužstva žen. vojska. Pomocná rota je určená pre pomocné služby. ŽU je samostatný ústav, vo veciach výchovy podlieha MNO, v ostatných veciach ZVV. Veliteľom ŽU je dôstojník vyššej hodnosti žen. vojska a je postavený na úroveň veliteľa vojskoveho telesa. Po veliteľovi najstarší dôstojník je jeho zástupcom, veliteľom dôstojníckej školy a riaditeľom štúdia. Velitelia cvičných kurzov majú právomoc veliteľa oddielu a veliteľ pomocnej roty právomoc veliteľa pododdielu. Mierový početný stav je určený prílohou č. 1. Výzbroj, vyučovacie pomôcky a paušály sú stanovené výnosom č. j. 129.568/žen 1921. V dobe od 1/4. do 15/9. nariadi MNO pridelenie dôstojníkov a rotmajstrov k cvičným kurzom alebo radovej službe u žen. vojska.“

Výcvikové programy sa stanovili výnosmi. V dôstojníckej škole získali frekventanti prvý vojenský výcvik a pôsobili ako inštruktori v poddôstojníckej škole. Jazdecký výcvik sa uskutocňoval po dohovore s ľahkým delostreleckým plukom 3 v Litoměřiciach, ktorý mal potrebný počet jazdeckých koní. Dôstojníci z povolania získali prvý jazdecký výcvik vo Vojenskej akadémii v Hraniciach, potom v aplikačnej škole ženijného vojska, ako nadporučíci a kapitáni ešte absolvovali jeden akvitačný kurz.

ŽU nemalo vlastný kmeňový stav. Personál sa delil na *stály* (stážisti boli pridelení na 5 rokov, mužstvo počas celého druhého roku prezenčnej služby), *dočasne odvezení* (pridelení dôstojníckej škole od 1./10. do 31./7., aplikačnej a poddôstojníckej škole od 1./10. do 31./3., cvičným kurzom od 1./7. do 31./8.) a *frekventantov* (pridelení dôstojníckej, aplikačnej a poddôstojníckej škole ako v bode 2, cvičným kurzom 1 mesiac vždy počas trvania jednotlivých cvičných období). Všetok personál pridievalo výhradne MNO. Mužstvo a frekventantov odosielali s výstrojom a výzbrojou podľa výnosu. Interné zaradenie dôstojníkov a rotmajstrov-inštruktorov bolo vecou veliteľa ŽU, ale každá zmena sa musela hlásiť a zdôvodniť na MNO/žen. oddelenie. Dočasne odvezení a dôstojníci a rotmajstri (inštruktori i frekventanti)

⁵Tamže, s. 29.

⁶DOLEŽEL, L. a kol.: Historie ženijního vojska. Brno : VA Brno – Fakulta velitel'ská a štábní, 1995, s. 78.

a tiež tí, ktorých trvalé služobné umiestnenie bolo mimo učilišťa, mali nárok na prechodné ubytovanie a na príspevok na zvláštne služobné úkony.

Cez prázdniny a dovolenky platili zvláštne ustanovenia: Stály personál a dočasne odvelení (okrem učiteľov a frekventantov) podľa vecných vestníkov č. II. a č. IV. Učiteľský zbor na Vianoce od 24./12. do 1./1. vrátane (9 dní), na Veľkú noc od Zeleného štvrtka do Veľkonočného pondelka vrátane (5 dní). Učítelia, ktorí zotrvali v škole do 31./7, mali cez hlavné prázdniny od 1./8. do 15./9. nárok na 6-dňovú dovolenku, ostatní ten istý nárok v období od 1./4. do 15./9. Dočasne odvelení frekventanti nemali na dovolenku nárok, okrem vianočných a veľkonočných prázdnin. Personál, ktorý bol dočasne odvelený do kurzov, nemal nárok na dovolenku. Poľnohospodárske dovolenky sa neudelovali.

Dovtedajší veliteľ dôstojníckej školy, plk. Otto Berger, prevzal funkciu veliteľa učilišťa, po ňom služobne najstarší dôstojník vykonával funkciu veliteľa dôstojníckej školy. ŽU bolo umiestnené v Litoměřiciach, v budove vojenských úradov (podľa výnosu č. j. 589.508/s. o. ubyt. odd. zo dňa 15./7.1921). Otázka cvičísk bola upravená osobitne. Zbrojná služba prislúchala zbrojárovi ženijného pluku 1 v Terezíne, zdravotnú službu upravilo veliteľstvo pešej divízie 3 v Litoměřiciach vo svojej právomoci.

Koncom augusta 1921 sa Ženijné učilište presťahovalo do novopridelenej budovy bývalého Landwehr Division Kommando (*veliteľstva divízie domobrany*) – do kasárne Jiřího z Poděbrad (Jiříkova kasárna), v ktorej bolo až do roku 1938.

V školskom roku 1923/1924 sa v aplikačnej škole uskutočnili „Informatívne kurzy pre vyšších veliteľov ženijného vojska“. Koncom júla sa konali skúšky frekventantov II. ročníka vojenskej akadémie pred komisiou, ktorej predsedal plk. Berger. Po skúškach a exkurzii odoslali akademikov do Vojenskej akadémie v Hraniciach, kde ich dňa 16. 8. 1924 slávnostne vyradili ako poručíkov ženijného vojska. Takéto skúšky sa konali každoročne až do roku 1938.⁷

Každoročne sa konali komisionálne skúšky aj na dôstojníkov v zálohe, ako aj aplikačné takticko-technické cvičenia v teréne v okolí Nemeckého Jablonného, Liberca, Raspenavy, ale aj v Tatrách, Kadani – Jáchymove, Děčine, Českej Lípe a inde.

Dňa 1. 2. 1927 sa zriadila pomocná rota. Rovnako, ako dôstojnícka škola, tvorila samostatný hospodársky celok. V školskom roku 1929/1930 sa organizoval dvojmesačný kurz aspirantov pešieho vojska na veliteľov zákopníckych čiat a v nasledujúcom roku aj kurz pre dôstojníkov technických rôt pešieho vojska, všetky boli zakončené skúškami pred komisiami.

Počas desaťročného pôsobenia II. ročník vojenskej akadémie absolvovalo 85 akademikov; ŠDZ 571 absolventov; Aplikačný kurz pre kapitánov ženijného vojska 27; Aplikačnú školu pre dôstojníkov ženijného vojska 145; Kurz pre veliteľov oddielov 44; Kurz pre veliteľov vojskových telies ženijného vojska 12; Školu pre výchovu poddôstojníkov ženijného vojska z povolania 66; Stáž dôstojníkov prijatých do Válečnej školy v Prahe 110; Zákopnícky kurz pre dôstojníkov pešieho vojska 60 a kurz pre výcvik aspirantov pešieho vojska na veliteľov zákopníckych čiat 74; spolu 1 192 osôb.

Veliteľmi ŽU v tomto období boli: plukovník Otto Berger (neskôr brigádny generál), plukovník Dr. techn. ing. Jan Sládeček, podplukovník ing. Václav Lupínek. V ústave pôsobilo každoročne okolo 15 stálych učiteľov, 8 externých učiteľov a 10 inštruktorov a administratívnych pracovníkov.⁸

Materiálne a technické zabezpečenie učilišťa bolo obmedzené. Väčšina materiálu pochádzala z bývalej rakúsko-uhorskej a nemeckej armády, ako aj spojeneckých armád. Mostový materiál tvorila 100 rokov stará súprava Birago⁹, umožňujúca prepravu bremien s hmotnosťou 2,5 – 6 ton,

⁷Deset let Ženijného učiliště v Litoměřicích, ref. 3, s. 27.

⁸DOLEŽEL, ref. 6, s. 92.

⁹Jej konštruktér bol plk. Carl Birago (1792 – 1845), príslušník c. a k. rakúsko-uhorskej armády. Jeho socha dnes stojí na nádvorí Pioniertechnischeschule v Magdeburgkaserne v Klosterneuburgu (Rakúsko). V roku 1893 skonštruoval súpravu, ktorá bola po ňom pomenovaná. Ide o prenosný poľný most „Kriegbruckengerät“. Prvý pontónový most z tejto súpravy bol postavený v roku 1839 na rieke Pád pri Brescelle (Taliano). Most sa veľmi osvedčil a bol zavedený do mnohých armád.

maximálne 9 ton. Ako ťažká mostová súprava slúžila Herbertova súprava s nosnosťou 30 ton (na pevných i plávajúcích podporách) a v rokoch 1933 – 1934 bol učiteliu pridelený čs. moderný most vz. 32 s nosnosťou 13 ton. Základné náradie tvorili čakan a lopata. Pozornosť sa venovala zákopníckym prácam a zatarasovaniu (hlavne drôteným zatarasom), mechanizácia prakticky neexistovala.

14. marca 1939 Slovenský snem vyhlásil samostatný Slovenský štát (podľa Ústavného zákona č. 185 Sl. z. zo dňa 21. 7. 1939 *Slovenskú republiku*), ktorý si vytvoril Slovenskú armádu a po okupácii zvyšku Československa vojskami Wehrmachtu, 15. marca 1939, vznikol „*Protektorát Čechy a Morava*“ (v ktorom bolo Vládnym nariadením č. 215 zo dňa 25. 7. 1939 vytvorené Vládne vojsko). Čs. armáda bola oficiálne zrušená 21. decembra 1939, ale už 1. 8. 1939 bol vydaný zákaz nosenia československých uniforiem. Tak zanikla čs. armáda a s ňou aj československé vojenské školstvo, ktoré sa opäť obnovilo po skončení druhej svetovej vojny.

Ešte v priebehu oslobodzovania Československa 20. 2. 1945 vzniklo v Poprade spojovacie učilište a podľa rozkazu MNO boli zriadené Školy pre dôstojníkov v zálohe (ŠDZ) pechoty, ženijného vojska, osvetovej výchovy a hospodárskej služby v Poprade, delostrelectva a chemickej služby v Kežmarku a ďalšie. Prvá dočasná mierová organizácia čs. armády začala od 25. 5. 1945, podľa ktorej sa záložný veliteľský zbor pripravil na ŠDZ pechoty v Poprade, delostrelectva v Kežmarku, v *Ženijnom učilišti v Trenčíne*, ako aj v ďalších výcvikových strediskách.

Po skončení druhej svetovej vojny a demobilizácii čs. armády v roku 1945 zostalo v mierovej armáde slúžiť veľa dôstojníkov (či už východného alebo západného odboja i Vládneho vojska a Slovenskej armády), napriek tomu ich bol celkový nedostatok. Obnova vojenského školstva novej čs. armády preto patrila medzi najaktuálnejšie úlohy. Východiskom sa čiastočne stal predvojnový systém – aj keď Košický vládný program stanovil, aby sa príprava veliteľského zboru priblížila čo najviac Červenej armáde.

Prípravu dôstojníkov ženijného vojska začalo už 15. 7. 1945 *Ženijné učilište v Litoměřiciach* (ktoré sa presťahovalo z Trenčína).¹⁰ Jeho prvým veliteľom sa stal plk. Jiří Souhoda (veliteľ ženijnej roty 1. čs. samostatnej obrnenej brigády vo Veľkej Británii), po ňom nasledovali plk. Chovanec a pplk. Zvozil. Taktiež veliteľský a učiteľský zbor tvorili mnohí skúsení frontoví bojovníci – ženisti. Dovtedajšia príprava dôstojníkov sa upravila tak, že spoločná príprava prebiehala v 1. ročníku na Vojenskej akadémii v Hraniciach a špecializovaná príprava sa preniesla do 2. ročníka 13 učilišť jednotlivých druhov vojsk a služieb (v Hraniciach zostala len pechota). Už 15. 8. 1945 začal prvý „Doškolovací kurz pre vyšších funkcionárov ženijného vojska“ a po nástupe nováčikov 1. 10. 1945 začala bežať škola pre dôstojníkov v zálohe ktorá tu zostala do roku 1948 a tiež prvý ročník Vojenskej akadémie v Hraniciach.

Na zabezpečenie výučby sa používali trofejný prostriedky, materiál bývalého Wehrmachtu, ako aj sovietskych a anglických dodávok: ťažká mostová súprava NLP (Novyj legkoj park), nemecká súprava BN, anglická súprava Bailley Bridge (BB) – dodala UNRRA, československá mostová súprava vz. 32 (bola vo výzbroji Slovenskej armády a Vládneho vojska), sovietske skladacie loďky, nafukovacie gumové člny, motorové člny, propulzory Walter, motorveslá, ručné „bábkové“ baranidlá, sovietske dieselové a nemecké pneumatické baranidlá, baranidlá D-500, rámové a okružné píly nemeckej, sovietskej i anglickej výroby, trhavy a mínový materiál bol rôznorodý, prevládali nemecké a sovietske nálože, ako aj míny a mínové hladačky.

V rokoch 1948 – 1951, v rámci „očisty“ armády od „triedneho nepriateľa“, bolo prepustených mnoho generálov a dôstojníkov. Nedostatok veliteľských kádrov (v ženijnom vojsku okolo 600) sa mal rýchle nahradiť novými dôstojníkmi, povolanými podľa branného zákona § 37 do ďalšej služby, alebo podľa § 39 na dlhodobé vojenské cvičenie, pričom sa upustilo od nárokov na vzdelanie a dôraz sa kládol na „triedny pôvod“. Ich príprava prebehla v jednoročnom doškolovacom kurze na úrovni vtedajšej vojenskej akadémie.

¹⁰ŠTAJGL, J.: Vojenské školstvo na Slovensku po roku 1945. In: Zaujima vás?, roč. 1, 1994, č. 3, s. 9.

Už v roku 1948 sa zriadilo 10 škôl dôstojníckeho dorastu (ŠDD) – na Slovensku 1 v Trnave, ktoré umožňovali robotníkom za 1 rok (neskoršie za 2 či 3 roky) získať maturitu, a tak sa pripraviť na štúdium na ďalších vojenských školách. Rátalo sa s tým, že ich nahradia vojenské školy Jána Žižku (VŠJŽ), obdoba sovietskych suvorovových škôl.

K 1. 10. 1949 sa uskutočnila reorganizácia a redislokácia čs. armády (umiestnenie vojsk na západné hranice a obmedzenie počtu vojsk na Slovensku), ktoré mali veľký vplyv aj na vojenské školstvo. Z celkového počtu 18 učilíšť sa na Slovensko dislokovalo šesť. Koncom roka 1949 sa definitívne rozhodlo opustiť čs. koncepciu vojenského školstva a na pokyn Generálneho štábu Sovietskej armády zaviesť sovietsky model.

V roku 1950 sa realizovala prestavba nižšieho vojenského školstva. Vojenská akadémia v Hraniciach bola rozdelená na 10 samostatných akadémií podľa druhov vojsk a služieb (riadil ich priamo generálny štáb prostredníctvom správy bojovej prípravy), ktoré pôsobili v rámci jednotlivých učilíšť. Dňa 1. 10. 1950 bola takto zriadená aj *Ženijná vojenská akadémia v Litoměřiciach*, ktorá mala zabezpečovať ucelenú dvojročnú prípravu poslucháčov pre ženijné vojsko. Školskému práporu, ktorý mal 1., 3. a 6. školskú rotu (každá po 4 čaty), velil plk. K. Chovanec, veliteľia rôt boli npor. Čunát (neskôr kpt. Nešpor), npor. Bouša a kpt. Hašičič. V učilíšti sa zriadila aj *Škola stredných veliteľov* (štúdium 12 – 17 mesiacov) a na jar 1951 tiež *Robotnícka škola nižších veliteľov* (v trvaní 5 mesiacov až 1 rok) tzv. „A“ ročník a doškolvacie kurzy, ktoré sa od roku 1952 neobnovovali.

Od roku 1950 dostala novú formu i príprava dôstojníkov v zálohe: na pedagogických fakultách vysokých škôl a na Vysokej škole baníckej a hutníckej v Ostrave sa v rámci vojenskej prípravy zriadili školy dôstojníkov v zálohe (ŠDZ) – predobraz budúcich vojenských katedrií vysokých škôl (VKVŠ): poslucháči absolvovali vojenskú prípravu v priebehu 1 roka, potom nastupovali na vojenskú základnú službu na 3, resp. 6 mesiacov. Neskoršie sa vojenská príprava na vysokých školách predĺžila na 3 roky (1 deň cvičenia do týždňa a záverečné jednomesačné sústredenie zakončené skúškami, výborní absolventi získali hodnosť podporučíka, ostatní až po prvom vojenskom cvičení), po promócii nastupovali na 12-mesačnú vojenskú základnú službu. Na prípravu dôstojníkov v zálohe boli určené aj ŠDZ jednotlivých druhov vojsk a služieb; ŠDZ ženijného vojska bola od roku 1949 pri 4. ženijnej brigáde v Bratislave a od roku 1950 pri 64. ženijnom pluku v Seredi.

Na MNO, veliteľstvách zväzkov a útvarov (do plukov vrátane), i do vojenských škôl, boli pridelení sovietski poradcovia. V ŽU do roku 1955 pôsobil plk. Volkov.

Reorganizovali prezidenta republiky zo 4. 7. 1951 sa reorganizovali dovtedajšie vojenské školy a zriadili tri vojenské akadémie, vyššie školy dôstojníkov (VŠD), školy na dôstojníkov v zálohe jednotlivých druhov vojsk a tylu (ŠDZ) a organizovala sa vojenská príprava poslucháčov na civilných vysokých školách. VŠD, ako samostatné súčasť vojenských učilíšť, sa zriadili väčšinou v miestach ich dislokácie a mali poskytnúť dôstojníkom s nedostatočnou vojensko-odbornou kvalifikáciou doplnujúce vzdelanie na výkon funkcií veliteľov rôt až plukov. VŠD ženijného vojska vznikla v Litoměřiciach (sídlila v pôvodnej budove ŽU z roku 1920). Jej veliteľom sa stal bývalý veliteľ ŽU brigádny generál Josef Kučera.

Organizačné zmeny vo vojenskom školstve sa uskutočnili aj na jeseň 1952. Vojenská akadémia v Litoměřiciach sa zrušila a základný systém prípravy ženijných dôstojníkov realizovalo *Ženijné učilište v Litoměřiciach*.

Veliteľom Ženijného učilišťa začiatkom 50. rokov bol gen. Josef Kučera, jeho zástupcom plk. Vít Barčák (v roku 1953 bol ustanovený do funkcie náčelníka VKVŠ v Bratislave). ŽU tvoril 1. školský prápor (1. – 3. školská rota) – veliteľ škpt. Ludvík Nešpor, 2. školský prápor (4. – 6. školská rota) – veliteľ kpt. Ján Pivko a Technický prápor (bol dislokován v kláštore pri moste cez rieku Labe) – veliteľ mjr. Bedřich Toupalík.

Učebné skupiny ŽU predstavovali: politická skupina, skupina taktiky, skupina mostov a preprav, skupina poľného opevňovania a maskovania, skupina mín, skupina trhavín, strojná sku-

pina a skupina telesnej prípravy. Medzi učebné predmety patrili: politická príprava, telesná príprava, strelecká príprava, taktická príprava vševojsková a ženijná, cesty, mosty, prepravy, poľné opevňovanie, maskovanie, míny a mýnovanie, trhaviny a ničenie, protichemická príprava, vojenská topografia, pedagogika a psychológia, ženijné stroje. V prvom ročníku aj všeobecné vzdelávacie predmety – čeština alebo slovenčina, ruština, technické kreslenie a matematika. V roku 1951 sa definitívne skončil výcvik v jazde na koni (posledný učiteľ jazdy bol kpt. Sejtko). Klasifikácia prebiehala podľa päťmiestnej stupnice: výborne – 5, veľmi dobre – 4, dobre – 3, vyhovujúco – 2, nevyhovujúco – 1.

V roku 1953 vznikol v ŽU nový smer – „pontonierov“ – (trval nepravidelne až do roku 1961) a bol predurčený na výchovu dôstojníkov, predovšetkým pre 52. pluk Bratislava, 91. pontónový prápor Terezin, 92. pontónový prápor Komárno a 73. pontónový prápor Kostelec nad Labem. V tom roku ŽU vybuďovalo pre čs. armádu ukázkový „rajón obrany“ v podmienkach vedenia atómovej vojny.

V materiálnom vybavení učilišťa nastala po roku 1952 kvalitatívna zmena: bola dodaná ľahká útočná súprava LUS-6, pomocná ľahká útočná súprava PLUS, ľahká mostová súprava LMS-20, LMS-20B, gumové člny pre 4 a 10 osôb, mýnová hľadačka M-52, dieselové baranidlá DB-45 so zariadením na osadzovanie pilót PUS-1. Koristné baranidlo D-500 nahradilo vlastné B-50 a JMB-180, zo Sovietskeho zväzu boli dodané: pásový buldozér D-271 a D-259, autogrejdér D-144, skrejpr D-147, D-222, rýpadlá E-255 a KG-65, zákopové korečkové hlbidlo KH-500. Používal sa vlastný zákopový pluh ZP-60/90. Zo strojov na zemné práce prišli kompresory KD-2, BK-3,5 a DK-5,4 s pneumatickými súpravami, autorýpadlo D-030, pojazdný zemný vrták PZV. Na osvetlenie veliteľských stanovísk sa používali osvetľovacie súpravy OS-1 a OS-3 a k nim elektrocentrály EC-1 a EC-3 kVA, rozvodná sieť RS-15 kVA a EC 15 kVA i EC-30 kVA na pohon drevoobrábacích strojov. Bola dodaná tiež ľahká rámová píla LRM-79, ťažká rámová píla GKT-60 (gáter), okružná píla CDT-4, RINCO píly, motorové píly MP-50, jednomužné píly JMP-50, filter na vodu TUF-200 a malý filter F-30. Zlepšili sa zatararasovacie a odtarasovacie prostriedky: staré protitankové míny nahradili kovové PT-Mi-K a PT-Mi-BA a protipechotné míny PP-Mi-Šr a PP-Mi-Sk. Zaviedlo sa špeciálne náloživo, ako tiahla nálož TN-1, univerzálna tiahla nálož UTN-600, UTN-2, priepalná nálož PN-4, PN-14 a od roku 1953 aj plastická trhavina. Na odmýňovanie slúžil TRAL, mechanický odmýňovač-vyorávač MOV, mechanický odmýňovač KMT-6. Významnou novinkou bola stredná mostová súprava SMS-40/60¹¹ a s ňou i vozidlá P-V3S, malý obojživelný automobil MOŽ, vlečný čln MO-111 (Močál), automobilový žeriav K-32. Tento materiál obhospodaroval technický prápor ŽU.

Rozkazom prezidenta republiky sa dňom 1. 10. 1953 zriadilo *Ženijné technické učilište Litoměřice* (ŽTU), do ktorého sa zlúčilo Chemické učilište Červená Voda, Železničné učilište Pardubice¹² a Topografické učilište Dobruška. Štúdium na školách technického smeru sa predĺžilo na 3 roky. V tomto období sa v učilišti vybuďovali moderné kabinety, vodné cvičisko na rieke Labe, cvičisko na Bídnici, strelnica v Skalici, moderné strojnícke laboratórium, nová kinosála a i. Praktický výcvik prebiehal vo výcvikovom priestore Tisá (zimné a letné sústredenia, pontonieri mali letné sústredenia v Bratislave na Dunaji, alebo na Labe v Boleticiach pri Děčíne). Veliteľom ŽTU sa stal genmjr. Ladislav Jílma (bývalý veliteľ ženijného práporu 1. čs.

¹¹Železničné učilište sa vytvorilo 15. 4. 1950 v Pardubiciach, po pôsobení v ŽTU sa v roku 1957 osamostatnilo a presťahovalo späť do Pardubic. 1. 9. 1958 sa premiestnilo do Valašského Meziříčie, kde bolo 30. 10. 1990 zrušené.

¹²Konstruktéri plk. Ing. Převorovský a Ing. Vavruška robili vojskové skúšky pri 51. žb Litoměřice na Labe a 52. pont. pluku Bratislava na Dunaji. Zo súpravy sa dal postaviť pontónový most s nosnosťou 20 t a dĺžkou 234 m, 40 t dĺžky 196 m, alebo 60 t dlhý 156 m, či 6 súlodí rampových a 6 súlodí konzolových. Na stavbu plavidlového mosta cez Dunaj boli potrebné 2 súpravy a stavba trvala 1 hodinu. SMS obsahovala 36 vozidiel P-V3S, 33 T-111, 3 žeriavy K-32, 3 automobilové cisterny 3 000 l, 4 malé obojživelné vozidlá MOŽ, 3 motocykle Jawa 250, 6 vlečných člnov MO-111 (Močál) s podvozkami, 3 rýchle člny s podvozkami a ženijná pojazdná dielňa ŽPD-2. Stavba súlodí a mostov – bola to otrocká práca, veď nie nadarmo sa hovorilo „ženisti = robotníci armády“.

armádneho zboru v ZSSR), jeho zástupcom mjr. Eduard Straka. Ďalším veliteľom bol plk. Havelský a jeho zástupcom plk. Václav. ŽTU Tvorili: 1. školský prápor (chemická, železničná a topografická školská rota) – veliteľ kpt. Vladimír Zeman, 2. školský prápor (4. – 6. ženijná školská rota) – veliteľ mjr. Ludvík Nešpor a technický prápor – veliteľ mjr. Bedřich Ťoupalík. Počet vyradovaných absolventov ŽTU (okrem roku 1954, vzhľadom na predĺženie štúdia na 3 roky, vyradenie nebolo) predstavoval každoročne okolo 300 nových poručíkov.

V roku 1954 bola sústava československého vojenského školstva prakticky dobudovaná a jej základnú štruktúru tvorilo: 6 vysokých vojenských škôl, 13 vojenských učilišť a 4 vojenské školy, 5 vojenských prípravných škôl (ŠDD a VŠJŽ) a 41 VKVŠ.¹³

V roku 1955 bola VŠD zrušená a nahradili ju „Kvakačské zdokonaľovacie kurzy“ (KZK), ktoré formou interného štúdia v trvaní 1 roka, alebo diaľkového 18-mesačného štúdia pripravovali dôstojníkov na funkcie veliteľov práporov, oddielov, veliteľské a technické kádre pre roty a prápory i ženijných náčelníkov útvarov. V akadémiách sa zriaďovali akademické zdokonaľovacie kurzy (AZK) a vyššie zdokonaľovacie kurzy (VAK) pre veliteľov plukov a vyšších funkcionárov.

Ďalší vývoj súvisel s rozkazom prezidenta republiky z 30. 6. 1958 o reorganizácii vojenského školstva. ŠDD boli zrušené, na VŠJŽ sa zaviedla trojročná doba štúdia pre absolventov osemročných základných škôl. Dňom 31. 8. 1958 sa ŽTU presťahovalo z Litoměříc do Bratislavy¹⁴ (bez železničiarov) a zaujalo objekty Kutuzovovej kasárne po zrušení 9. motostreleckom pluku a časť objektov Duklianskej kasárne po 52. pontónovom pluku. Štúdium v ŽTU trvalo stále 3 roky a uchádzači museli mať úplné stredoškolské vzdelanie. Velenie ŽTU v Bratislave prevzal plk. Ján Jergenc a jeho zástupcom sa stal plk. Rudolf Gregor, neskôr plk. Ing. Ján Husík a plk. Ivan Brody. Zástupcom veliteľa ŽTU a náčelníkom chemického smeru bol pplk. Rídl a topografického smeru pplk. Povýšil. V krátkej dobe sa tu opäť vytvorili predpoklady na kvalitnú prípravu poručíkov: vybudovalo sa vodné cvičisko na Dunaji, cvičisko a strelnica A a B na Tureckom vrchu (na streľbu z ručných zbraní a na ostré trhanie), moderné kabinety a učebne. Na trojročné štúdium sa prijímali uchádzači s úplným stredoškolským vzdelaním. Vysokú úroveň praktickej odbornej a metodickej pripravenosti absolventov ŽTU na výkon funkcií v útvaroch sa zatiaľ žiadnym iným systémom štúdia nepodarilo prekonať. Učebné skupiny i učebné predmety zostali v podstate zachované, ale zmenila sa klasifikácia: výborne – 5, veľmi dobre – 4, dobre – 3 a vyhovujúco – 2. Súčasne sa z Terezína presťahovala a do ŽTU sa včlenila ŠDZ. ŽTU malo: 1. školskú ženijnú rotu – veliteľ kpt. Miroslav Machatka, 2. školskú ženijnú rotu – veliteľ kpt. Dušan Hrnčiar, 3. školskú ženijnú rotu – veliteľ kpt. Arnošt Průšvic, 4. školskú chemickú rotu – veliteľ kpt. Vladimír Svítek, 5. školskú topografickú rotu – veliteľ kpt. Zdeněk Hastík; školský prápor ŠDZ – veliteľ mjr. Vladimír Kravár a zabezpečovací prápor – veliteľ mjr. Oldřich Tomek, neskôr mjr. Oldřich Kroupa, mjr. Rudolf Mikovec a pplk. Jozef Gatíal. Ďalej tu boli jednoročné interné a 1,5-ročné diaľkové kurzy (KZK) pre dôstojníkov z povolania – veliteľom kurzov bol pplk. Martin Hencel, jeho zástupcom mjr. Jozef Štiblár.

V septembri 1961 v dôsledku „Berlínskej krízy“ poslucháčov 2. ročníka ŽTU odoslali na zdvojené funkcie k bojovým útvarom (koncom decembra 1961 sa vrátili späť a pokračovali v štúdiu) a na ich miesto sa do ŽTU presunula „prípravka“ z 1. ženijnej brigády z Pardubic v počte 114 žiakov (prípravky sa zriadili roku 1957 ako 1. ročník učilišť a zrušili sa roku 1967, štúdium v samotnom učilišti sa potom skrátilo na 2 roky). Od 1. 9. 1961 sa zo školských rôt vytvoril 1. školský prápor (1. a 2. školská rota, prípravka) – veliteľ mjr. Dušan Hrnčiar. V tomto období tvorilo ŽTU mohutný útvar, ktorý mal okolo 1 000 poslucháčov a 300 vojakov z povolania stáleho stavu (veliteľský a učiteľský zbor), ďalej zabezpečovacie jednotky (prevádzkový prápor – 324 vojakov) a tylové orgány.

¹³BÍLEK, J. a kol.: Vojenská dějiny Československa V. Praha : Naše vojsko, 1989, s. 459.

¹⁴DOLEŽEL, ref 6, s. 84.

Na začiatku 60. rokov sa vo vývoji vojenského školstva pokračovalo. Zdokonaľovala sa príprava dôstojníkov a zriadil sa zbor práporčikov, ako nová skupina vojakov z povolania, namiesto zboru poddôstojníkov z povolania. Vojenské učilišťa sa podľa orientácie rozdelili na „veliteľské“ a „technické“. Vo veliteľských smeroch sa predpokladalo a vyžadovalo úplné stredoškolské vzdelanie, v technických smeroch odborné vzdelanie. Rozkazom MNO č. 9 sa vytvoril *práporčícky zbor*¹⁵. Na prípravu práporčikov sa zriadili *odborné školy práporčikov* (OŠP). V ŽTU vznikla OŠP v roku 1962 ako dvojročná, do ktorej sa prijímali uchádzači s dokončenou základnou školou a vyučení v kovospracovateľskom odbore. Absolventi OŠP sa vyradovali v hodnosti rotného a zaradovali sa na nižšie technické funkcie alebo na funkcie výkonných práporčikov rôť. Poslední absolventi OŠP boli vyradení v roku 1968 (v roku 1967 nastúpili do 1. ročníka ŽTU maturanti naposledy). Veliteľ OŠP bol mjr. Ján Gazdík, jeho zástupcom kpt. Jozef Marcínech.

V rokoch 1962 – 1964 sa vo všetkých učilištiach zriaďovali *Jednoročné prípravné maturitné kurzy* (JPMK), určené na doplnenie požadovaného stredoškolského vzdelania pre uchádzačov o štúdium na vojenských školách. V roku 1965 sa tieto kurzy zlúčili do centrálného JPMK, ktorý sa organizoval pri Ženíjnom technickom učilišti v Bratislave.

Po roku 1960 sa postupne do ŽTU na zabezpečenie praktického výcviku v učebnom procese dodávala nová ženijná technika, ktorá sa nachádzala v prevádzkovom prápore: z prostriedkov na úpravu vody to bola automobilová úpravovňa vody AUUV-62 (kapacita 7 000 l vody za 24 h), neskôr úpravovňa vody ÚV-2000 (kapacita 2 000 l vody za 24 h). Boli zavedené sklenené PP-Mi-Sk a nášlapné míny PP-Mi-Na, ako aj protikorbové a protinárázové míny s horizontálnym účinkom, univerzálne PT-Mi-U s modernými rozniecovačmi RO-1-5, 7-9 a 30. Ďalej univerzálna tiahla nálož UTN-11, samohybný výbušný odminovač SVO, výbušný odminovač VO a raketový odminovač ROD-200 (v roku 1961 bol na Tureckom Vrchu predvádzaný Francúzom, ktorí kúpili jeho licenciu), univerzálny odtarasovací stroj UOS-155 a na rýchle kladenie mínových polí mínový ukladáč poloautomatický MUP, univerzálny mínový ukladáč UMU, mínový vrhač MV-3. Súpravu SMS začala nahrádzať pontónová mostová súprava PMS¹⁶ (najprv na automobiloch T-138, neskôr na T-813), ktorá zrýchlila stavbu mostu 10-krát a patril sem i vlečný motorový čln MO-634, ďalej to boli gumové nafukovacie člny KARAS 250, DINGHY 500 a COLORADO 450, potápačské a plávacie obleky. Ďalším moderným dopravným prostriedkom bol mostový tank MT-55, mostový automobil AM-50 a prepravník mostu PM-55, obojživelný pásový transportér PTS-10, sovietske samohybné pásové súlodie GSP-55 (guseničnýj samohodnyj pram), pilier železničný mostový PIŽMO. Zo zemných strojov to bolo rýpadlo D-030, D-032a, dózer kolový DOK-3000 (vyvíjaný pod názvom univerzálny ženijný stroj ÚŽAS), ktorý za 1 h. premiestnil 80 – 100 m³ zeminy, po ňom jednoduchší kolový nosič KN-251, pásový buldozér D-686 a dózer DZ-110A, automobilové rýpadlo – univerzálny dokončovací stroj UDS, hydraulické lopatové rýpadlo UDS-110a, UDS-114a, kompresor DK-661, pneumatické súpravy, pojazdný zemný vrták PZV, zemný vrták BIG-9, ženijný stroj ŽS-55. Z úkrytov je najznámejší VESTA (veliteľské stanovisko), univerzálny skladací úkryt USU, úkrytové pracovisko ÚP-82, maskovacie nátery a makety vojenskej techniky, maskovacie prostriedky, najmä maskovacie siete typu V. Ženíjné pojazdné dielne ŽPD-1, 2, 3, 4, elektrotechnické pojazdné opravovne EPO, automobily PV3S, T-805, T-138, ťahač T-141 a podvalník (na presun tankov po verejných komunikáciách), T-813, kolopásový obrnený transportér OT-815, obrnený transporér OT-61, OT-64, ARS-48, ACHR, BRD. Ďalej vysokotlakové čerpadlo ČV-25, elektrocentrály EC-7,5 kVA a EC-60kW, osvetľovacia súprava OS-6, súprava na baranenie SB-6, reťazové píly Stihl a Husqvarna.

¹⁵Tamže, s. 92.

¹⁶Zo súpravy možno postaviť most s hmotnosťou 20 t, dlhý 382,5 m; alebo most s hmotnosťou 60 t, dlhý 227 m; alebo prievozové súlodie 40 t (16 ks), 60 t (10 ks), 80 t (8 ks), 110 t (4 ks) a 150 t (4 ks). Súprava mala 48 automobilov T-138, neskôr T-813 a 12 vlečných člnov s podvozками.

Veliteľom ŽTU sa stal v roku 1962 plk. Ing. Alexander Gápel (predtým veliteľ 1. žb Pardubice) a jeho zástupcom pplk. Ing. Antonín Bačík.

Začiatkom marca 1966 politické orgány prijali rozhodnutie o zavedení nového systému prípravy vojenských kádrov, pretože sa dovtedajší model už vyčerpal. Prestavba školskej sústavy mala zabezpečiť prípravu práporčíkov s úplným stredným odborným vzdelaním, dôstojníkom z povolania mala poskytnúť už v základnej príprave vysokoškolské vojenské vzdelanie a príprava kádrov na vyššie funkcie sa mala zabezpečovať formou postgraduálneho štúdia.

Výchovu uchádzačov o štúdium mali zabezpečovať VŠJŽ, prípravu dôstojníckeho zboru VA AZ Brno s fakultou vo Vyškove, prípravu práporčíkov, vojenské stredné odborné školy, a siete vojenských učilíšť sa mala postupne likvidovať do roku 1971.

Rozkazy prezidenta republiky z 20. 6. 1967 a MNO č. 07 zo dňa 7. 7. 1967 uvádzali tento nový systém vzdelania do praxe.¹⁷ Na základe týchto rozkazov sa 1. 9. 1967 aj v ŽTU v Bratislave zriadila štvorročná *Vojenská stredná odborná škola* (VSOŠ) – jedna školská rota 1. ročníka a postupne každý školský rok nový ročník – poskytujúca stredoškolské vzdelanie na úrovni strednej priemyselnej školy strojníckej s maturitou a vojenské odborné znalosti potrebné na výkon práporčických funkcií. Prvé dva ročníky bola výučba zameraná na všeobecné vzdelávacie predmety s najnutnejšou vojenskou prípravou a až po odvode (na konci 2. ročníka), v 3. a 4. ročníku, prebiehalo vyučovanie v súlade s vojenskou špecializáciou. Absolventi VSOŠ sa vyradňovali v hodnosti rotmajstrov. Veliteľom školy sa stal pplk. Izidor Gašpar, jeho zástupcom mjr. Jozef Marcínech.

V tomto roku sa ŠDZ presťahovala k novovytvorenému 64. ženijnému pluku do Serede (pluk opäť vznikol zo 6. ženijného stavebného pluku z Rokytnice nad Jizerou).

Po odsťahovaní ŠDZ prišla na jej miesto školská jednotka pohraničnej stráže (PS) z Vojenského učilíšť a Pohraničnej a Vnútornej stráže Bruntál, náčelníkom tohto smeru sa stal pplk. Rudolf Schiller (10 rokov bola PS v podriadenosti MNO – jej veliteľom bol genpor. František Šádek). Zároveň bola zrušená školská topografická rota, ktorej posledný veliteľ bol npor. František Trecha. V rokoch 1967 – 1969 pôsobila v ŽTU aj *Škola dielenských špecialistov* (ŠDŠ), ktorá pripravovala obsluhu a opravárov ženijných strojov pre všetky ženijné útvary ČSLA – jej veliteľom bol npor. Milan Hrubý. V tomto období ŽTU tvorili: 1. a 2. ženijná školská rota, chemická školská rota, školská jednotka PS, OŠP, VSOŠ, KZK a prevádzkový prápor (1. a 2. strojná rota, 3. chemická rota, automobilová rota, rámcová rota a samostatná strážna čata – tabuľkovo pôvodne patriaca Posádkovej správe Bratislava).

Prišiel rok 1968, ktorý podstatne ovplyvnil i posledné obdobie existencie ŽTU v Bratislave. Do objektu Kutuzovovej kasárne sa okrem ŽTU presťahoval 52. pontónový pluk z Komárna a 92. pontónový prápor z Duklianskej kasárne. Život prebiehal v stiesnených podmienkach. V rámci „normalizácie“ bola zrušená VPA KG v Prahe – miesto nej sa zriadila 1. 9. 1969 v Bratislave 5. vojensko-politická fakulta VA AZ Brno – pre ktorú bolo ŽTU nútené uvoľniť priestory. Tesne pred odsťahovaním ŽTU bolo skolaudované moderné chemické laboratórium, avšak sa nikdy nevyužilo a stala sa z neho veliteľská budova neskoršej VPA. V tomto roku boli vyradení poslední absolventi OŠP.

V priebehu augusta 1969 sa ŽTU sťahovalo transportmi po železnici a cestách na automobiloch do Holešova, okres Kroměříž, do kasárne po zrušenom 7. výsadkovom pluku osobitného určenia (podľa vyjadrenia vtedajšieho náčelníka ženijného vojska gen. Štěpána Romoňského vraj navždy, ktoré trvalo iba 5 rokov) a dňom 1. 9. 1969 začalo vo svojom poslednom pôsobisku nový školský rok (bez mobilizačnej pohotovosti). Pre ženistov tu neboli najvhodnejšie výcvikové podmienky, rieka Morava je vzdialená 13 km. V rámci Varšavskej zmluvy sa pre výsadkárov vybuďovala moderná „padáčkareň“, ktorá sa prerobila na učebný blok pre VSOŠ. Chemický smer sa súběžne so ŽTU presťahoval do Valašského Meziříčia.

¹⁷DOLEŽEL, ref. 6, s. 115.

Podľa rozkazu prezidenta republiky sa prijali opatrenia na zdokonalenie prípravy kádrov a ďalšieho rozvoja vojenského školstva v ČSLA, teda opäť nová reorganizácia. Na rýchle doplnenie veliteľského zboru (v rámci „normalizácie“ sa prepustilo 26 % osôb, t. j. 11 000 dôstojníkov, praporčíkov a občianskych pracovníkov) sa v roku 1970 zriadili v rámci vojenských učilíšť, teda aj v ŽTU, *ročné dôstojnícke školy* (RDŠ), do ktorých sa prijímali uchádzači s maturitou a v roku 1971 *dvojočné dôstojnícke školy* (DDŠ), ktoré mali poskytnúť uchádzačom, vyučeným v učňovských školách alebo odborných učilištiach, stredoškolské vzdelanie s maturitou, porovnateľné s civilným úplným stredoškolským vzdelaním. Absolventi RDŠ a DDŠ boli vyradovaní v hodnostiach podporučíkov a boli predurčení na veliteľské a technické funkcie veliteľov čiat a im na úroveň postavených.

V roku 1970 boli v Holešove vyradení poslední poručíci ženijného vojska. ŽTU tvoril 1. školský prapor VSOŠ (2 školské roty) – veliteľ pplk. Dušan Hrnčiar, 2. školský prapor RDŠ a DDŠ (2 školské roty) – veliteľ mjr. Hrubala, školská rota PS a prevádzkový prapor (1. a 2. strojná rota, automobilová rota a rámcová rota) – veliteľ mjr. Ing. Jan Varkoček. *Dňa 31. 8. 1972 bolo ŽTU definitívne zrušené.*¹⁸

V rámci reorganizácie vojenského školstva a po zrušení ŽTU z neho vznikli „*Dôstojnícke školy Holešov*“, určené na prípravu kádrov vojsk Ministerstva vnútra ČSSR.

V roku 1973 sa časť ženistov presťahovala do Vyškova, kde sa vytvorila *Vysoká vojenská škola pozemného vojska Vyškov* (VVŠPV, ktorá zabezpečovala vysokoškolské štúdium) a zvyšok veliteľov, učiteľov a žiakov (RDŠ, DDŠ a VSOŠ) ženijného smeru sa presťahoval do Martina na *Vysokú vojenskú veliteľsko-technickú školu* (VVVTŠ) – ktorej náčelníkom ženijného smeru sa stal plk. Ing. Alexander Gápel. VVVTŠ tak pripravovala okrem iných, aj dôstojnícke kádre ženijného vojska v odbore veliteľskoorganizačnom, a to formou štvorročného štúdia pre poslucháčov z civilu a vojakov základnej služby a trojročného štúdia pre absolventov RDŠ, DDŠ, VSOŠ a vojakov v činnej službe.

¹⁸Tamže, s. 119.